

75 JAAR CHIRO
PUTSESTEENWEG

HEILIGE LEO - OWAZE | 1948 - 2023

Den hudo

Hudo. Wikipedia is duidelijk over de betekenis van het woord: “Een hudo is een primitief toilet, bestaande uit een in de grond gegraven sleuf, al dan niet met overkapping. Soms heeft de hudo ook een eenvoudig houten zitje of planken aan weerszijden van de sleuf (tegen instorten).” Etymologisch blijkt er echter heel wat meer verwarring te bestaan over de oorsprong van het woord ‘hudo’. Ons werd door de jaren heen steeds wijsgemaakt dat het vierletterwoord ‘hudo’ niet meer of minder was dan de afkorting van: “Houd Uw Darmen Open”. Dit leek ons een niet geheel onlogisch klinkend bevel wanneer wij ons andermaal met haastige spoed richting ‘kampkoer’ begaven. Bij de eerste generatie meisjes van Chiro Sint-Ludwina klonk het een beetje verfijnder als “Huisje waar Uw Dringende behoeften worden Ontvangen”.

Stilaan echter groeit de consensus dat het woord hudo tot bij ons gekomen is via Robert Baden-Powell, jawel, de stichter van de Scouts. Hij diende voor het Britse leger eind 19de eeuw o.a. in India. Hudo zou hierbij een verbastering zijn van het woord ‘howdah’. Dit is in het Urdu, de officiële taal van Pakistan, de naam die gegeven wordt aan het overdekte gestoelte op de rug van een olifant. Baden-Powell nam het woord hudo via die weg hoogstwaarschijnlijk over in het Scoutingjargon en via de Scouts kwam het op die manier bij de Chiro terecht.

Wat er ook van zij, voor onze jongste kampgangertjes is de hudo in de loop van de kampgeschiedenis niet altijd de meest aantrekkelijke plek geweest om te vertoeven. Voor velen was het ‘openhouden van de darmen’ een loos bevel en menigeen trok eerder met dichtgeknepen billen richting kampplee. Deze uithoek van de kampplaats werd in vele gevallen, vaak wanneer men voor de eerste keer meeging op kamp, liever gemedend. Het gebeurde meermaals dat leden met buikpijn en zwaar geconstipeerd, halverwege het kamp de ziekentent dienden op te zoeken, ondanks het rijk gevulde kampmenu waar eieren en ajuinen een prominente plaats innamen.

Met de invoering van de ‘kakakalender’ voor de allerkleinsten, zo’n 8-tal jaar geleden, hoopt de meisjesleiding hieraan te verhelpen. Deze kalender met de 10 kampdagen en alle namen van de leden wordt per afdeling opgehangen vooraan in de tent. Zo mogen pebbels, speelclubs en kwiks een stickertje kleven bij elke dag dat ze een grote boodschap hebben kunnen doen. Op die manier kan de leiding bijhouden welke kindjes moeite hebben om naar het toilet te gaan en kan er tijdig ingegrepen worden door hen een sinaasappel, peperkoek of medicijn te geven.

In den beginne gebeurde alles nog onder de blote hemel.

In al die jaren gold de leuze: “Als ge goe naar ’t gemak kunt gaan, zijt ge ne gezonde mens!”. En niets is minder waar natuurlijk. Vandaar dat er in de afgelopen 75 kampjaren telkens bijzondere aandacht besteed werd aan ‘het kleinste kamertje’ van de kampplaats. Nu ja, kamertje?!...

In de beginjaren is er op het jongenskamp nog geen sprake van een kamertje, laat staan een overdekte wc. Over een open put werden 2 planken gelegd met daarin een gat waarover men gehurkt, met de broek op de enkels, moest gaan staan om zijn gevoeg te doen. Rond het geheel werden 4 palen geplaatst, zodat de wc-ganger van dienst door 3 jute zakken, later tentzeilen, aan het zicht onttrokken werd. In den beginne gebeurde dus alles nog onder de blote hemel. Bij zonneschijn was het vaak vrolijk vertoeven op deze primitieve latrine. Bij regen en ontij werd er meestal wat vlugger afgedrukt.

Doorspoelen was nooit aan de orde. Af en toe werd er een emmer water over de put gekieperd, aangevuld met het obligate creoline. Deze dikke donkerbruine vloeistof, op basis van steenkolenteer, is een krachtig ontsmettingsmiddel dat vandaag nog steeds zijn dienst bewijst. Iedereen herinnert zich nog wel de penetrante geur en de witte, melkachtige kleur, wanneer het, opgelost in water, ter ontsmetting over de reeds geproduceerde hoop fecaliën gegoten werd.

Dat die open constructie, met slechts enkele planken boven een open put, niet altijd van de beste makelij bleek, mag duidelijk zijn uit de volgende anekdote op jongenskamp in 1957 te Bouillon.

“Het was platte rust en een heilige kalmte hing over het kamp. Opeens werd de stilte verstoord door een afgrijselijke kreet. Wij sprongen allemaal de tent uit doch er viel niet zo onmiddellijk iets te bespeuren. Plots kwam de Charel van achter de bosjes te voorschijn, hinkend en grommend en met slechts één schoen aan. De kleur van de schoenloze voet en de geur die de persoon in kwestie bij had, verraadden wat er was gebeurd. De plankskes van de hudo hadden het begeven en de Charel was er met een voet door gezakt. Wij hebben achteraf een nieuwe plank gelegd maar de Charel leed achteraf, naar hij beweerde, altijd maar aan een verstopping.” (kamp Bouillon, 1957)

Aangezien de meisjes van Chiro Sint-Ludwina in hun beginjaren steeds in gebouwen op kamp gingen, konden zij rekenen op meer sanitair comfort. Niettegenstaande de closetpotten met spoeling zoals wij ze vandaag kennen amper ingeburgerd waren in de jaren '60, konden de meisjes op zijn minst droog naar de koer gaan, ook al was dit vaak slechts een plank met een gat erin. En 's nachts werd nog vaak naar het toilet gegaan op een vrijstaande pisemmer in of naast de slaapruiimte.

Na verloop van jaren groeit ook bij de jongens het besef dat zo'n 'open-lucht-latrine' niet bijster veel comfort biedt en dat het ook anders kan. Bovendien worden de jongens en meisjes op kamp te Houthalen in 1970 verwend. Aangezien het gezamenlijke kamp dat jaar doorgaat op het domein 'Hoeve Jan' (het huidige Kelchterhoeve), kunnen de jongens en meisjes gebruik maken van de sanitaire faciliteiten van het domein, en dat blijkt een meevaller.

In de publicatie naar aanleiding van het 35-jarig bestaan, wordt het als volgt verwoord:

“Uit mijn diepe rakkersherinneringen kan ik nog heel goed opdiepen dat wij dat jaar niet naar de hudo hoefden te gaan, maar dat wij op een heus 'gemak' mochten. Zo'n plank met een gat in. En als je daar iets loste, hoorde je het enkele tienden van een seconde later diep onder je pletsen. Wie wil nu nog per sé beweren dat Newton de basisprincipes van de wetten van de aantrekkingskracht van de aarde onder een appelboom opdeed?” (kamp Houthalen, 1970)

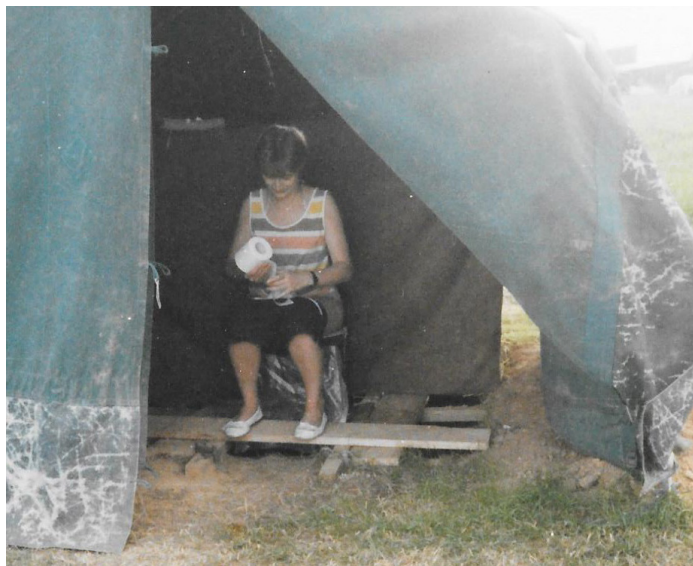
En zo gebeurt het dat in 1973 op het kamp te Bocholt, iemand op het lumineuze idee komt om over de open put, die de hudo tot dan was, 'een Canadezeke' (een kleine Canadese legertent) van de NDJ te plaatsen. Hierin kunnen 2 kampgangers tegelijk hun behoefte doen, rug aan rug gezeten op een gesjorde constructie van afgedankte houten stoelen, waarvan de zit vervangen is door een al even afgedankte wc-bril. Nog steeds boven de open put, maar nu ten minste al zittend en in den droge. Bovendien biedt deze duo-constructie het voordeel dat men bij het brengen van de boodschap al eens een praatje kan doen met zijn medemens. Wanneer echter de zon volop op de tent staat te branden, is de stank vaak niet te harden en wil men zich zo vlug mogelijk na het horen van 'de doffe plof' of 'de natte plets' uit de voeten maken.

Testfase bij het opzetten van de hudo op voorwacht op jongenskamp in 1980 te Berismenil. De houten stoelen met WC-bril worden op een frame gesjord, boven de pas gegraven put. Op de achtergrond de juniortent die klaar staat om over het geheel te plaatsen.

Als er tenminste nog voldoende veegpapier voorhanden is! Vraag dat maar aan Jana Nauwelaerts. Toen zij in 2006, op kamp te Xhofferix, vanuit het klein huizeke schreeuwde dat er alleen nog maar een kartonnen rolletje beschikbaar was, werd haar vrolijk meegedeeld dat al het veegpapier op was en er nog nieuw moest gekocht worden. In afwachting van een verse rol papier werd haar alvast haar post van de dag toegestoken zodat ze met enige gelegenheidslectuur de tijd kon doden. Die lektuur bleek echter van een iets te hoog niveau om als stand-in te dienen.

Nochtans was het ooit anders, want ook het veegpapier op kamp heeft de afgelopen 75 jaren een grondige metamorfose ondergaan. In het begin werden oude kranten nog tot repels toiletpapier versneden. De stroken gazettenpapier werden met een kepernagel vastgeprikt aan de open hudo-constructie. Het voordeel was dat men zich voor het vegen nog in een streepje actualiteit kon verdiepen en dat het papier daarna nog enig absorberend vermogen had. Dat de drukinkt – what's in a name – na het vegen afgaf in het witte ondergoed werd er maar bij genomen. Per slot van rekening blijft er na 10 dagen kamp sowieso weinig wit. Pas later volgde het toch iets comfortabelere één- of meerlaags toiletpapier, al dan niet geparfumeerd.

Een kijkje in de hudo, ondergebracht in een juniortent, omstreeks 1985.

Het 'Canadezeke,' dat later in de jaren '80 ook regelmatig werd vervangen door een 'juniortent' van de NDJ, zal zowat 2 decennia lang haar diensten bewijzen als onderkomen voor de hudo, tot in 1993 het kamp te Halenfelt een primeur in petto heeft op sanitair gebied. Voor het eerst mag er op de kampplaats geen put gegraven worden om een hudo te plaatsen. De strenge reglementering in de Oostkantons, die trouwens tot op de dag van vandaag in voege is, maakt dat er voor de eerste maal chemische toiletten moeten geplaatst worden. Het bespaart de leidings- en kookploeg veel opbouw- en onderhoudswerk, maar meteen gaat ook een deel van de charme van het kamp verloren.

De ridders onder leiding van Bart Janssens en Bart Vanholme voor hun vertrek op dagtocht te Halenfelt in 1993. Op de achtergrond rechts staan bij de inrit van de kampplaats de chemische toiletten, die tijdens dat jaar voor de eerste maal verplicht zijn op kamp.

Een jaar later, op kamp te Ronzon, bewijzen de 'Canadezekes' hun laatste dienst. Het concept van de put met daarover een versleten tent als kamp-wc, heeft afgedaan.

Op kamp te Ronzon in 1994: de speelclubjongens tijdens een activiteit met leider van Bart Vanholme. In de achtergrond de twee Canadese legertentjes, die dat jaar voor het laatst onderdak zullen bieden aan de hudo.

De meisjes, die vanaf 1984 (Lavacherie) jaarlijks na de jongens op kamp komen en het steeds moeten stellen met een hudo die al 10 dagen eerder is ingezegend, komen dat jaar bij aankomst op kamp tot de vaststelling dat de gesjorde stoel in het tentje wel heel schuin naar achter staat. “Het leek wel alsof je in een sportauto met kuipzeteltjes zat!” Voor de meisjes, die vaker naar de hudo gaan dan de jongens, was dit alles behalve praktisch. De eerste taak van kookmoeke Greet Van Puyenbroeck en kookvake Jean Maasen op dat kamp was dan ook om in een stinkende, reeds half gevulde hudo de stoel opnieuw recht te zetten.

Het zou meteen ook de laatste keer zijn dat zoiets diende te gebeuren. De afzonderlijke ‘hokjestoiletten’, weliswaar in kunststof, van het jaar eerder te Halenfelt hebben aan het denken gezet. Frans Hopstaken, vader van kookmoeke Tilda, denkt na een bezoek aan het kamp: “Dit kan anders en beter.” En zo wordt in de houtzagerij Keuleers een geheel nieuw toiletconcept in gereedheid gebracht! Eén waarbij de onderhoudsvriendelijkheid en het private concept van de chemische toiletjes gecombineerd worden met de kampsfeer van de open put en de geur van creoline. Er wordt een bouw pakket samengesteld, waarbij een solide houten onderframe over een open put kan geplaatst worden. Op het frame kunnen eenvoudig en snel, als een houten mecano, de wanden en het dak van watervaste betonplexplaten, gemonteerd worden. Op kamp te Stoumont, in 1995, krijgen deze ‘prefab-kamptoiletten’ hun vuurdoop. Iedereen is meteen laaiend enthousiast! Niet in het minst de kookploeg, die voor het eerst kan beschikken over een eigen kamptoilet.

Op kamp te Stoumont in 1995: An Keuleers fier poserend naast het nagelnieuwe hudohuisje van de kookploeg, dat voor de eerste maal op kamp staat.

En ook al dienen er in de daarop volgende jaren af en toe een aantal wisselstukken van betonplex gemaakt te worden en moeten er af en toe nieuwe bouten worden voorzien, het feit dat deze toiletten na bijna 30 jaar trouwe dienst nog steeds meegaan op kamp, bewijst hun betrouwbaarheid en degelijkheid. Het is zelfs zo dat er na het oorspronkelijke enkele en dubbele toilet omstreeks 2018 nog een extra dubbel toilet wordt bijgemaakt door kookvaders Joeri Jacops en Roeland Bosmans, volgens hetzelfde ontwerp.

Een kijkje in de hudo op kamp in 2012 te Bouillon.

Met de verandering van hudo's in de loop der jaren, wijzigden ook de bijhorende fratsen. Zo gebeurde het ten tijde van de ‘juniors en Canadezekes’ al wel eens dat er 1 of 2 mensen rustig hun boodschap zaten te doen op de gesjorde stoel, terwijl 4 anderen met de tent boven hun hoofd aan de haal gingen en zo de stoelzitters te kijk zetten. Of meer nog, niet alleen de tent werd weggenomen, maar ook het houten frame waarop de stoelen gesjord waren, werd door vier mensen opgeheven.

Zo gebeurde het in de jaren '80 wel eens dat een nietsvermoedend slachtoffer als het ware op een draaggestoelte – herinnert u zich de howdah – met de broek op de knieën en de billen bloot over de kampplaats geparadeerd werd.

Bij de nieuwe houten hudohuisjes was het niet meer mogelijk om het hokje te verplaatsen terwijl het bezet was, maar uiteraard werden er dan andere streken bedacht. Zo gebeurde het op kamp te Limbourg (2008) dat Kevin Van den Bosch zijn rubberen laarzen in de hudo van de kookploeg zette en zo de indruk gaf dat er iemand op zat. Kookmoeke Karin Op de Beeck en kookvake Peter Mylemans bleven geduldig, maar in hoge nood, wachtten op hun beurt tot na ruim een kwartier bleek dat die bezoeker, wiens rubberen laarzen onder de deur door te zien waren, wel heel stil was en erg lang werk had op de hudo.

Ook op voor- en nawacht nam de hudo een haast mythische plaats in. Zo was er elk jaar opnieuw het zorgvuldig uitzoeken van een discrete locatie, bij voorkeur in een uithoek van de kampplaats, om de hudo te positioneren. Om vervolgens met vereende kracht, voorzien van spade, schop, pikhouweel en voldoende gerstenat, de zorgvuldig afgemeten put te graven. Vaak waren het binnen dezelfde generatie dezelfde mensen die na verloop van tijd een reputatie als 'hudoschoppers' hadden opgebouwd. Zo moest er soms in de grond gewroet en gezwoegd worden omdat de zorgvuldig gekozen locatie meer rots en stenen bleek te bevatten dan aarde. Andersom gebeurde het ook wel eens dat het graven wel heel vlot ging... "Tiens, dat schuift hier vlot weg..., maar wat is dat verdacht geurtje dat hier hangt"... tot bleek dat diezelfde locatie enkele kampen eerder ook al als hudo of als afvalput had gediend.

Ook het inzegenen van den hudo door de eerste bezoeker op voorwacht was een jaarlijks weerkerend fenomeen dat vaak als een hele eer werd beschouwd.

Op nawacht was er dan weer de eer weggelegd aan de allerlaatste om nog even boven de put te hangen, alvorens de hudoconstructie af te breken en het terrein opnieuw zorgvuldig toe te dekken en in zijn oorspronkelijke staat te herstellen.

Het gebeurde ook op nawacht begin jaren '80 dat de jongens de zwarte wc-bril op de gesjorde houten stoel insmeerden met een nauwelijks te onderscheiden dunne laag zwarte schoensmeer. De eerstvolgende bezoeker die nietsvermoedend de hudo opzocht, ontdekte pas bij het verlaten van de juniortent de brede zwarte strepen achteraan op zijn bovenbenen. Zwarte, moeilijk te verwijderen strepen, die onder de korte uniformbroek uitkwamen, en waarmee de daders in een deuk lagen.

De hudo graven, telkens weer een zwaar werk.

Wij verlangen op een onbewaakt moment nog wel eens naar het houten huisje boven de put, waar wij ons hart, en zoveel meer, aan en in verloren.

En zo komt het dat de afgelopen jaren de schroom van de beginjaren om naar de hudo te lopen, bij vele leden heeft plaatsgemaakt voor een jaarlijks blij weerzien met de piepende deurtjes, met een bloemetje of hartje er in. Geen angst meer voor de gapende smoezelige diepte onder de houten plank of stoel, die het elk ogenblik leek te kunnen begeven. Wel integendeel, de afgelopen jaren werd den hudo, met dank aan Frans Hopstaken, eerder een inrichting voor lang verblijf, waar eenieder omwille van z'n groot succes (of zaten die eieren en ajuinen er dan toch voor iets tussen) al wel eens voor in de wachtrij diende te staan. Bovendien dient er niet meer plat op de buik gegaan te worden om te grabbelen naar zaklamp, dolk of een ander kleinood dat in de put verdween. En de vroege vogels kunnen in alle rust hun 'ochtendboodschap' doen met een geopende deur en zo vanop de hudo genieten van het weidse uitzicht op de ontwakende natuur, de optrekkende mist en het prille gekwetter van de vogels. Nee, wees maar zeker, wij verlangen op een onbewaakt moment nog wel eens naar het houten huisje boven de put, waar wij ons hart, en zoveel meer, aan en in verloren.

